

JULKI-julkaisuviitetietokannan lyhyt historia

Posted on [23.3.2010](#) by [Anna-Mari Koivula](#)

Helsingin yliopistoon päätettiin vuonna 1993 perustaa Tuhti-tutkimushanketietokanta, ja sitä suunnittelemaan koottiin tietysti työryhmä. Puheenjohtaja oli kieliteknologian professori Kimmo Koskenniemi. En enää muista muita työryhmän jäseniä kuin Turo Virtasen tutkijoiden edustajana. Olen unohtanut senkin miten itse päädyin mukaan, ehkä kirjastomme bibliografiatuotanto oli jotenkin taustalla.

Tutkimushanketietokantaa kyllä vähän oudoksuttiin, sen koettiin merkitsevän tutkijavapauden kahlitsemista ja valvonnan lisääntymistä. Tämähän on tietysti tosiasia, tuottavuuden seuranta ja tulosten raportointi on noista ajoista tullut osaksi tutkijan työtä. Itse en pystynyt näkemään suurta ongelmaa siinä, että tutkija antaisi hankkeelleen nimen, määrittelisi sen tavoitteen, alkamisajankohdan ja tekijät. Mutta virkatyönä tehtävä tutkimus, silloin kun opetukselta aikaa jäi oli varmasti monen kohdalla sellainen jatkumo, jolla ei ollut alkua eikä loppua. Jälkeenpäin ajatellen Helsingin yliopiston painopiste oli noina aikoina ehkä enemmän opetuksessa kuin tutkimuksessa.

Kun Tuhti-tietueeseen näytettiin suunniteltavan yhtä kenttää julkaisuluettelolle, ehdotin että selvitetäisi sen sijaan erillisen julkaisutietokannan perustamista ja sen tietojen kytkemistä Tuhtiin. Koska julkaisutiedon kirjaaminen olisi joka tapauksessa iso työ, tiedon pitäisi olla strukturoitua, haettavaa ja sen pitäisi soveltua Tuhtin lisäksi muuhunkin käyttöön. Kansalliskirjastossa oli jo käynnissä kotimaisen Kati-bibliografiatietokannan muuntaminen Arto-artikkelitietokannaksi joten ehdotin että Arne Hedman kutsuttaisiin kertomaan tästä projektista työryhmälle. Arnen vierailu tuottikin tulosta ja Artoon päätettiin mahdollistaa myös Helsingin yliopiston julkaisurekisterin artikkelitieto. Kirja-aineisto olisi kirjastojen kokoelmatietokannassa, Helkassa.

Näin tuli samalla valittua tietokantaformaatiksi Finmarc, joten ei jäänyt juuri muuta vaihtoehtoa kuin luettelointityö kirjastoissa. Tuskin löytyy kirjattua tietoa siitä missä tästä päätettiin, itse arvelen että HY-kirjoja edeltänyt epävirallinen tiedekuntakirjaston johtajien ja laitoskirjastonhoitajien neuvottelukunta sopi asiasta ja määräsi alaisensa töihin. Jupinaa tästä uudesta, isosta urakasta kyllä kuultiin, mutta ei auttanut. Päätöksenteko yliopistossa on muuttunut noista ajoista jonkin verran monimutkaisemmaksi hallinnon tehostamisen myötä.

Keväällä 1995 luetteloinme hammaslääketieteen kirjastossa neljän hengen voimin lääketieteellisen tiedekunnan vuoden 1994 julkaisut Arto-tietokantaan. Harmillista kyllä tulostus VTLS-järjestelmästä oli niin puutteellista, ettei ketjulomakkeille printattuja laitoskohtaisia listoja voinut sinä vuonna vielä tilastontekoon käyttää. Seuraavana vuonna tiedekunnan luettelointiurakka jaettiin muiden klinikkakirjastonhoitajien kanssa. Olisi kiinnostavaa tietää miten muissa tiedekunnissa tehtävästä selvittiin, ehkä Julki-raportointi lähti monilla aloilla hitaahkosti liikkeelle.

Yliopiston atk-osaston Tuhti-tietokantaa ja muitakin osaamistietokantoja varten kehittämää trip-sovellusta hyödynnettiin myöhemmin Julkissa. Artosta ja Helkasta alettiin vuonna 1996 poimia Julki-aineisto eräajoina kuukausittain trip-Julkiin. Vasta tässä vaiheessa tutkijoille tuli käytännössä mahdolliseksi tarkistaa omat tietonsa ja pyytää niihin korjauksia ja täydennyksiä. Julkiin raportoitua julkaisutietoa on noista ajoista lähtien käytetty julkaisumäärien laskemiseen opetusministerön KOTA-tilastoon ja tilastokeskuksen kautta OECD:n tilastoon.

Lääketieteen julkaisutiedoille ilmaantui vaivihkaa lisäkayttöä. Vuonna 1997 säädetty erikoissairaanhoidolaki toi tullessaan myös erityisvaltionosuuden, EVO:n. Tämä tarkoittaa sosiaali- ja terveystieteellisestä tutkimuksesta. Tutkimusta mitataan julkaisupisteillä. Yksi EVO-piste tuottaa n. 4500 euroa ja parhaista julkaisuista voi saada kolminkertaisenkin summan. EVO-rahoituksella on ollut merkittävä osuus kliinisen tutkimuksen resurssoinnissa.

Marc-formaatti ja suomalaiset luettelointisäännöt soveltuvat osittain kehnosti tilastoitavan julkaisutiedon kokoamiseen. Tarve saada yliopiston Julki omaksi primääritietokannaksi kävi ilmeiseksi erityisesti verkkoaineistojen lisääntyessä. Eräajopäivitykset Artosta Julkiin eivät myöskään enää riittäneet, vuoden 2005 tutkimuksen arvioinnin yhteydessä tämä tuli selväksi. Kansalliskirjaston Julki-manageri Eija Niemelä ryhtyi suunnittelemaan epävirallisen ad hoc työryhmän tukemana Julkista omaa Voyager-tietokantaa. Kesällä 2006 oltiin lopulta valmiit kopioimaan takautuvat aineistot Artosta Julki-tietokantaan ja käynnistämään uusien aineistojen tuotanto. Käyttöliittymän ominaisuuksia säädettiin ja tulostettavuutta parannettiin Julki-työryhmän kokoaman käyttäjäpalautteen perusteella. Myös luettelointisääntöjä taivutettiin julkaisujen raportointiin sopivaksi. Julkaisu luetteloidaan kerran, riippumatta siitä miten monessa olomuodossa se on ilmestynyt. Kaikki tekijät luetteloidaan, tai ainakin lähes kaikki, vaikka yhteisjulkaisulla olisi paljonkin tekijöitä. Kansainvälisiä multicenter study groupeja ei sentään listata kokonaisuudessaan, niistä poimitaan yliopiston kannalta kiinnostavat osallistajat.

Kopioluettelointi Julkiin on ollut mahdollista vain muita Voyager-tietokantoja hyödyntäen. Joillakin aloilla tämäkin on helpottanut työtä, mutta kv viitetietokantojen valmiita artikkelitietoja ei saatu käyttöön runsaasti julkaisevilla aloilla. Julkin yhteensä noin 50 luetteloijaa ovat siis tehneet pääosin käsityötä. Julkaisuista noin 50% on englanninkielisiä ja 46% suomen- tai ruotsinkielisiä. Loput 4% sisältävät sekä eksoottisia kieliä että merkkilajeja. Jokunen spesialisti kirjastossa osaa näitäkin luetteloida. Yhtenäiset tulkinnat julkaisutyypeistä ja kokonaan pois jätettävistä aineistoista kehitettiin vähitellen yhteistyössä luetteloidijien kesken. Helsingin yliopiston tutkijat ovat raportoineet vuosittain noin 10 000 julkaisua. Kirjastojen yhteys tutkimustyöhön on rakentunut myös tässä prosessissa.

Julkin ympärivuotista päivitystä markkinoitiin ja siinä onnistuttiin osittain. Tutkijoiden omia julkaisuluetteloita Julki ei korvannut, siihen sen niukat tulostusmahdollisuudet eivät riittäneet. Keskitetty tilastointi yliopiston hallinnon ja yliopistosairaalan tarpeisiin saatiin hoidettua, mutta Julkin käytöstä laitosten omaan tilastointiin ja seurantaan ei ole tietoa. Edellinen tutkimuksen arviointi osoitti että Helsingin yliopistossa julkaistaan kuuden vuoden kuluessa paljon. Sitä, ovatko kaikki tuotetut julkaisut relevantteja tutkimusta arvioitaessa pohditaan varmaan seuraavalla keralla tarkemmin.

Julkin ylläpitoon on sitoutunut 15 vuoden aikana paljon osaavia henkilöitä sekä kirjastoissa että laitoksilla. Tulevaisuuden työnjakoja suunnitellaan nyt, kun uuden sukupolven tutkimushallintajärjestelmä Tuhat saadaan viritettyä korvaamaan Julki ja muut yliopiston osaamistietokannat.

Kirjoittaja:

Ulla Neuvonen

Informaatikko

Meilahden kampuskirjasto Terkko